

ADRODDIAD I'R CABINET
18 Chwefror 2014

Aelod Cabinet: Y Cyngorydd Peredur Jenkins

Pwnc: Cyllideb 2014/15 a Strategaeth Ariannol 2014/15 – 2017/18

Swyddog cyswllt: Dilwyn Williams, Cyfarwyddwr Corfforaethol

Y penderfyniad a geisir

- 1.1 Y dylid argymhell i'r Cyngor y dylid sefydlu cyllideb o £231,648,200 ar gyfer 2014/15 i'w ariannu drwy Grant Llywodraeth o £174,970,570 a chynnydd yn y Dreth Gyngor o 3.5% fyddai'n golygu incwm Treth Gyngor o £54,973,640 gyda'r bwlch sy'n weddill i'w gyllido drwy ddefnyddio £1,703,990 o falansau'r Cyngor.
- 1.2 Y dylid hefyd sefydlu rhaglen gyfalaf o £16.193m yn 2014/15 a £17.974m yn 2015/16 i'w ariannu o'r ffynonellau a nodir yng nghymal 10.7 yr atodiad.
- 1.3 Y dylid hefyd ymgynghori gyda'r Cyngor am y cynigion i ddygymod gyda'r broblem ariannol sy'n ein hwynebu am y 4 blynedd nesaf sef yr hyn sy'n cael ei nodi yng nghymalau 19-26 yr adroddiad hwn a rhan 11 yr atodiad.

Barn yr aelod lleol

Nid yw'n fater lleol.

Cyflwyniad

1. Mae'n rhaid i'r Cyngor osod cyllideb gytbwys ar gyfer y flwyddyn i ddod (2014/15) gan sicrhau fod y gwariant yn cydfynd a'i incwm.
2. Yn hanesyddol, ac yn unol ag ymarfer gorau, mae'r Cyngor wedi sefydlu ei gyllideb flynyddol o fewn cyd-destun strategaeth ariannol tymor canolig er mwyn sicrhau fod y gyllideb honno yn paratoi ar gyfer y sefyllfa i ddod yn hytrach na chyfarach anghenion un flwyddyn yn unig.

3. Mae hyn wedi talu ar ei ganfed i ni gan ein bod yn medru cynllunio unrhyw arbedion angenrheidiol yn rhesymegol heb orfod cymryd penderfyniadau brysiog sydd yn aml yn arwain at y penderfyniadau anghywir o ran y buddion i'r dinesydd.
4. Mater i'r Cabinet yw ystyried yr holl faterion yma gan argymhell cyllideb briodol i'r Cyngor ar gyfer 2014/15. Mae yna rôl hefyd i'r Pwyllgor Archwilio ystyried y cynigion y bwriedir eu cyflwyno er mwyn ystyried a ydynt yn ariannol briodol.
5. Yn ychwanegol at hyn, yn wyneb yr hinsawdd anodd sydd o'n blaenau a chan fod angen cynllunio ymlaen llaw ar gyfer cyllidebau blynyddoedd i ddod a hadu cynlluniau digon buan er mwyn dygymod a'r sefyllfa fydd yn ein hwynebu, dichon y bydd y Cabinet yn dymuno ymgynghori gyda'r Cyngor ar yr hyn y mae'n ystyried y dylid ei wneud er mwyn dygymod a'r sefyllfa.
6. Mae'r atodiad sydd ynghlwm i'r adroddiad yma yn manylu ar yr holl faterion perthnasol sydd angen eu hystyried wrth sefydlu cyllideb 2014/15 ynghyd a'r materion hynny sydd yn dylanwadu ar sefydlu strategaeth ar gyfer y dyfodol.

A) CYLLIDEB 2014/15

7. Gellir crynhoi'r hyn a argymhellir ar gyfer 2014/15 fel a ganlyn -

	£m
Anghenion Gwario 2014/15	240.30
LLai Incwm Grant y Llywodraeth	(174.97)
Llai Treth Gyngor (ar sail cynnydd o 3.5%)	(54.97)
Diffyg -	10.36
Lleihau cyllidebau penodol	(3.06)
Arbedion yn cael eu cyflawni ac a fydd ar gael yn 14/15	(5.52)
I'w gwrdd o falansau ac arbedion a gyflawnwyd o flaen llaw	1.78

8. Yn 2014/15 mae asesiad o'n anghenion gwario yn awgrymu fod angen cynyddu ein gwariant i £240.30m.
9. Mae hyn yn cynnwys £1.4m i gwrdd â chostau trosglwyddiadau i mewn i'r setliad ynghyd a £1.5m i gwrdd â phwysau ar gyllidebau. Rhoddir manylion llawn yn rhan 3 yr atodiad amgaeedig.

10. Bydd hefyd angen cyfarch anghenion unwaith ac am byth cyfwerth a £558,000 a ariennir drwy ychwanegu £128,750 o adnodd arbedion a gyflawnwyd yn gynt na'r angen tuag at y ddarpariaeth o £297,250 sydd eisoes yn y gyllideb sylfaenol at ddibenion unwaith ac am byth a defnyddio £132,000 o falansau i ariannu'r gweddill.
11. O fewn y gyllideb a gynigir, rhagwelir y byddwn yn cydymffurfio ag addewid cyllido'r Llywodraeth ar gyfer ysgolion ond mae'r sector uwchradd dan bwysau oherwydd effaith demograffi a'r ffaith fod nifer o grantiau a roddir iddynt gan Llywodraeth Cymru yn cael eu lleihau.
12. Er mwyn cynorthwyo'r sector i gael amser i ddygymod mae'r Adran Addysg yn bwriadu cynorthwyo drwy roddi cyllid unwaith ac am byth o £160,000 i'r sector yn 2014/15 ac argymhellir fod yna gyfraniad ychwanegol o £250,000 yn cael ei wneud o falansau. Byddwn hefyd yn gosod cynllun gwarchodaeth dros dro i unrhyw ysgol sy'n disgyn i 260 o blant er mwyn rhoi amser i sefydlu ateb parhaol. Fodd bynnag mae hyn yn tanlinellu'r angen i ddod i ateb hir dymor a chynaliadwy ar gyfer y maes. Rhoddir manylion yn rhan 4 yr atodiad.
13. Bydd y grant y byddwn yn ei dderbyn oddi wrth Lywodraeth Cymru yn lleihau 4.4% i £174.97m sef gostyngiad llawer uwch nag unrhyw beth a welwyd ers ad-drefnu Llywodraeth leol yn 1996.
14. Er mwyn cyfarch y bwlch ariannol y mae hyn yn ei greu yn 2014/15 felly bydd modd lleihau rhai cyllidebau heb amharu ar gyllidebau presennol gwasanaethau rheng flaen a bydd modd galw ar arbedion o £5.52m sydd eisoes ar y gweill.
15. Yn wreiddiol 'roeddem yn rhagweld y byddai yna £6.2m o arbedion ar gael yn 2014/15 ond mae yna un cynllun na fydd bellach yn cyflawni'r arbedion a ragwelwyd wrth greu'r achos busnes ac mae yna werth £450,000 o arbedion lle mae eu proffil yn llithro i 2015/16. Gellir pontio'r diffyg y bydd y llithriad yma yn ei greu drwy gwrdd ag ef o arbedion eraill a gyflawnwyd o flaen llaw. Rhoddir manylion hyn oll yn rhan 6 yr atodiad.
16. Argymhellir y dylid cyfarch gweddill y bwlch drwy gynyddu'r Dreth Gyngor 3.5% fydd yn cynhyrchu £1.86m a defnyddio gwerth £1.33m o falansau i gyfarch y gweddill.

17. Mae yna gwestiwn pellach yn rhan 8 yr atodiad ynglyn a gwneud rhywbeth am gyflogau isel o fewn y Cyngor. Nid yw'r argymhelliad uchod ynglyn a'r Dreth Gyngor yn cymryd hynny i ystyriaeth.
18. O fewn y gyllideb a gynigir y brif risg yw'r ffaith na fydd gennym bellach gyllideb wrth gefn a bydd yn rhaid disgyn yn ôl ar falansau'r Cyngor os ceir galwadau cyllidol annisgwyl.
19. Yn wyneb yr angen i adolygu pob un strategaeth (gan gynnwys y strategaeth asedau) mae'r strategaeth hefyd yn awgrymu peidio ag ychwanegu at y rhaglen gyfalaf a fabwysiadwyd gan y cyngor y llynedd ond i addasu'r rhaglen yn sgil rhai newidiadau anorfod yn unol â'r hyn a nodir yn atodiad 3 yr adroddiad fydd yn golygu rhaglen o £16.193m yn 2014/15 a £17.974m yn 2015/16. Mae'r rhaglen yn parhau i fod yn gwario ar gynlluniau cyfalaf ar lefel llawer uwch na'r adnodd yr ydym yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru i gefnogi ein rhaglen gyfalaf.

B) STRATEGAETH TYMOR CANOLIG

20. Ar gyfer y cyfnod 4 blynedd 2014/15 – 2017/18 dengys ein dadansoddiad o'r sefyllfa dros y cyfnod y gallasem fod yn wynebu bwlch ariannol o dros £51m dros y cyfnod gyda thafluniadau gostyngiadau grant yn gyfrifol am £20m o'r swm yma.
21. Pe byddai'r Cyngor yn fodlon cynyddu'r Dreth Gyngor 3.5% y flwyddyn ar gyfartaledd dros y 4 blynedd nesaf, gyda'r camau y bwriedir eu cymryd yn 2014/15 ynghyd a'r arbedion sydd eisoes yn cael eu gwireddu byddai hyn yn golygu ein bod angen edrych am arbedion ychwanegol cyfwerth a bron i £34m yn y tair blynedd o 2015/16 ymlaen.
22. Crynhoir y sefyllfa arfaethedig yn y tabl isod .

£M	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	Cyfanswm
Gofynion Gwario ychwanegol	6.4	7.7	10.2	6.7	31.0
Colled (cynnydd) grant	6.7	4.4	3.5	6.1	20.7
Treth Gyngor (*)	(2.7)	(1.8)	(1.9)	(2.0)	(8.4)
Diffyg Cynlluniedig	10.4	10.3	11.8	10.8	43.3
Addasiadau cyllidebol	(3.1)				(3.1)
Cynlluniau Rhaglen bresennol	(5.5)	(0.7)	(0.2)		(6.4)
Defnydd balansau a blaen arbedion	(1.8)	1.8			-
I'w ddarganfod -	(-)	11.4	11.6	10.8	33.8

23. Mae'r goblygiadau ar holl wasanaethau eraill y Cyngor o orfod darganfod arbedion o £34m tra'n gwarchod ysgolion mor bell gyrhaeddol fel bod angen cadw'r opsiynau mor agored â phosibl er mwyn rhoddi lle i symud pan welwn effaith yr arbedion y bydd yn rhaid eu gwneud, yn enwedig pan fydd angen gwneud toriadau.
24. Yn hyn o beth felly argymhellir y dylid gweithredu ar sail amrediad o bosibiliadau fel a ganlyn -

Polisi Treth Gyngor	Ystyried cynnydd yn y Dreth Gyngor o fewn amrediad o 3.5% - 5%
Y gyllideb ysgolion	Ystyried rhoddi targed i'r gyllideb ysgolion yn seiliedig ar asesiad o beth sy'n ymarferol bosibl.
Y Comisiwn ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus	Ystyried a fydd yna arbedion yn deillio o ad-drefnu y gellir dibynnu arnynt a chymeryd i ystyriaeth.
Arbedion Effeithlonrwydd	Uchafu'r arbedion effeithlonrwydd y gellir eu gwireddu
Toriadau	Ffigwr fydd ar ôl

25. Bwriedir cyfarch yr angen am fwy o arbedion effeithlonrwydd drwy sefydlu targedau gwahaniaethol ar gyfer pob un gwasanaeth yn seiliedig ar asesiad o'r cyfleoedd sy'n bodoli i ddarganfod arbedion o'r fath. Bydd disgwyl i aelodau cabinet a phenaethiaid wedyn lunio cynlluniau ar gyfer gwireddu arbedion effeithlonrwydd o'r fath.
26. Ar yr un pryd bwriedir llunio rhaglen gynhwysol ar gyfer sefydlu blaenoriaethau er mwyn ceisio sicrhau fod unrhyw doriadau yn adlewyrchu blaenoriaethau trigolion Gwynedd.
27. Bwriedir cyfarch yr anghenion yma nawr, ond fe fydd cyfundrefnau o'r fath yn cymryd amser i'w gwireddu. Bydd gennym rhywfaint o amser oherwydd y cynllunio ariannol a wnaed yn y gorffennol, ond rhaid bod yn wylidwrus nad ydym yn colli unrhyw gyfleoedd sy'n codi yn y cyfamser a bydd y Cabinet yn manteisio ar unrhyw gyfle sy'n codi yn y cyfamser i wireddu arbedion.

Rhesymau dros argymell y penderfyniad

28. Mae'r holl strategaeth yn ceisio gwarchod y gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu i bobl Gwynedd a chadw'r cynnydd yn y Dreth Gyngor i'r lleiafswm fyddai'n gyson gyda'r amcan hwnnw.

29. Mae o hefyd yn ceisio sicrhau fod unrhyw arbedion y bydd yn rhaid i ni eu cyflawni yn cael eu gweithredu yn y lleoedd hynny fydd yn cael yr adrawiad lleiaf ar ein bobl.
30. Argymhellir cynyddu'r Dreth Gyngor 3.5% yn 2014/15 er mwyn taenu effaith blynyddol amrywiol y wasgfa ariannol yn gyson dros y blynyddoedd fel na fyddwn yn gweld y Dreth Gyngor yn gostwng mewn un flwyddyn dim ond i'w weld yn gorfod codi'n wyllt mewn blynyddoedd eraill.
31. 'Rydym yn rhagweld y bydd yna gynghorau eraill yng Nghymru yn cynyddu'r Dreth Gyngor ar lefel uwch na hyn ac yn sicr ystyriaf fod hyn yn isafswm os ydym am gael unrhyw obaith o gyfarch y bwlch enfawr yr ydym yn ei wynebu.

Ystyriaethau perthnasol

32. Fel y nodir uchod, mae modd codi llai neu fwy o dreth Gyngor fydd yn effeithio ar lefel y toriadau y bydd eu hangen dros y cyfnod.
 33. Nid oes modd effeithio ar y grant y byddwn yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru (er bod swyddogion ac aelodau yn barhaus yn gwneud gwaith i geisio sicrhau fod y fformiwla dyrannu yn deg) ond o ran gweddill yr hafaliad mae modd newid y ffigyrau gwariant ond mae yna oblygiadau i hynny wrth gwrs.
 34. Mater i'r Cyngor yw ystyried y gyllideb i'w osod yn 2014/15 ar sail y materion a nodir yn yr atodiad sydd ynghlwm ac ystyried a ydynt yn dymuno newid unrhyw elfen ond o'm rhan i fel Aelod Cabinet dwi'n credu mai dyma yw'r balans gorau y gellir ei daro.
 35. Fel rhan o broses o geisio bod yn gynhwysol 'rwyf yn ymgynghori gyda thwrch aelodau'r Cyngor drwy gyfres o seminarau dros y dyddiau yn arwain at gyfarfod y cabinet a byddaf yn adrodd ar lafar ar unrhyw sylwadau a geir yn ystod y broses honno er mwyn i'r Cabinet ystyried y mater yn derfynol cyn gwneud argymhellion o ran y gyllideb i'r Cyngor a mater i'r Cyngor fydd mabwysiadu'r gyllideb honno neu beidio.
-

Barn y swyddogion statudol

Y Prif Weithredwr:

Yn yr Hydref, fe waethygodd rhagolygon ariannol y Cyngor o £8m wrth i Lywodraeth Cymru gydnabod newid i'w cynlluniau gwreiddiol ar gyfer grantiau Cyngorau yn 2014/15. 'Roedd gan y Cyngor strategaeth briodol mewn lle i ymdrin a'r ffigyrau grant gwreiddiol ac fe benderfynodd peidio a rhuthro i greu arbedion newydd er mwyn ymdrin a'r diffyg. Fe wnaed hyn er mwyn prynu amser i'r Cyngor ddarganfod mesurau effeithlonrwydd newydd ac i ddeall yn well unrhyw doriadau potensial i wasanaethau.

Ochr anffodus y strategaeth yma yw mai'r gyllideb arfaethedig a gynigir ar gyfer y Cyngor ar gyfer 2014/15 yw'r un tynaf ers i ni gael ein sefydlu yn 1996. Ni fydd yna unrhyw gyllideb wrth gefn, ar gyfer unrhyw gynnydd mewn gwariant parhaol annisgwyl yn ystod y flwyddyn; mae yna ddefnydd helaeth o falansau sy'n golygu oedi gorfod gwneud penderfyniadau cyllidol anodd ac mae yna bwysau cyllidol eraill yn dechrau ymddangos sy'n anodd i'w maintoli ar hyn o bryd.

Mae'r trywydd yma yn rhoi pwysau aruthrol ac atebolrwydd ar y Cabinet i wneud arbedion effeithlonrwydd a thoriadau yn 2014/15 ymhell o flaen Ebrill 2015 fel ein bod unwaith eto ar y droed flaen. Er mwyn llwyddo, bydd y Cabinet yn manteisio o gael mewnbyn wedi ei ffocysu gan Aelodau Craffu. Mae'r Cyngor yn wynebu sialens ariannol dychrynlyd, ond os bydd pawb yn cyflawni eu swyddogaethau yn effeithiol ac o gofio ein record dda yn y maes, gallwn fod yn hyderus o reoli'r niwed i wasanaethau'r Cyngor yng Ngwynedd

Y Swyddog Monitro:

Er mai mater i'r Cyngor Llawn ydi penderfynu yn derfynol ar y gyllideb mae'n bwysig fod y Cabinet yn rhoi argymhelliad clir iddo ynglŷn a'i gynlluniau gwario a'r gyllideb ddrafft ac mae'r adroddiad hwn yn cyflawni hynny. Unwaith y bydd y Cyngor wedi cytuno ar y ffynonellau cyllido yna y Cabinet fydd yn gyfrifol am y gwariant a'r blaenoriaethu oddi fewn i'r gyllideb honno, gan gynnwys cyflawni unrhyw arbedion angenrheidiol. Mae'r strategaeth ariannol ar y llaw arall yn fater i'r Cabinet ei benderfynu ond wrth wneud hynny byddai'n ddymunol iddo fod yn gynhwysol ac ymgynghori gyda'r Cyngor. 'Rwyf yn cefnogi'r bwriad i wneud hynny.

Y Pennaeth Cyllid:

Mae'r sylwadau hyn yn ffurfio adroddiad y Prif Swyddog Cyllid ar "gadernid yr amcangyfrifon" a "digonolrwydd y reserfau ariannol" yn unol â rhan 25 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003. Mae rhaid i'r Cyngor ystyried hyn, a'r risgiau cysylltiedig wedi'u hadnabod gan y Prif Swyddog Cyllid, wrth bennu'r gyllideb flynyddol a lefel y Dreth Cyngor.

Wrth i aelodau gyrraedd penderfyniad ar ddefnydd o falansau yn y cylch gosod cyllideb, mae'n hanfodol i ystyried ac asesu'r prif risgiau sy'n wynebu'r Cyngor. Rwy'n darparu'r farn yma wedi ystyried ein sefyllfa ariannol, ymrwymadau, a rhagdybiaethau creiddiol i'r gyllideb fel cyfraddau chwyddiant a llog, newid tebygol mewn galw am wasanaethau, amcangyfrifon o werth cynlluniau arbedion, ayb.

Rwyf wedi bod yn rhan o drafodaethau perthnasol wrth i'r Aelod Cabinet dros Adnoddau a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol lunio'r strategaeth ariannol, a gallaf gadarnhau rhesymoldeb y rhagolygon gerbron parthed anghenion gwariant y Cyngor erbyn 2014/15 a thu hwnt, er fod peth ansicrwydd a straen pellach yn anochel gyda phwysau ar ein cyllideb o sawl cyfeiriad. Er hynny, credaf fod tybiaethau teg yn yr adroddiad a bod y tybiaethau rheiny yn cynhyrchu ffigyrau ariannol gyda lefel risg cymedrol a derbyniol.

Er mwyn lleddfu'r risg cysylltiedig â'r strategaeth ariannol yn 2013/14, mae'r Aelodau Cabinet, Penaethiaid Adran, rheolwyr gwasanaeth a chyfrifwyr sy'n gyfrifol am gyllidebau'r Cyngor yn gyffredinol wedi gweithredu mewn modd disgybledig a gweithgar i reoli gwariant a sicrhau incwm. Bydd angen atgyfnerthu'r rheolaeth ariannol gydwobodol hynny yn 2014/15, gan fod ein hyblygrwydd cyllidebol wedi crebachu.

Yn dilyn setliad grant digynsail o heriol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2014/15 ac mewn hinsawdd ariannol cyffredinol anodd, does dim amheuaeth bydd y Cyngor angen lefel darbodus o falansau erbyn 2015/16 a thu hwnt, ar gyfer costau diswyddo anochel a chostau pontio pellach mewn blynyddoedd dilynol cyn gwireddu rhai cynlluniau arbedion mawr.

Fodd bynnag, gan fod lefel cyfredol ein balansau (tua £8m) yn ddarbodus, a gan fod gan Wynedd strategaeth arbedion ar gyfer y blynyddoedd dilynol, gyda'r addewid gan aelodau'r Cabinet y bydd ymlyniad at gynlluniau i flaenoriaethu yn 2014, rwy'n cefnogi'r camau a argymhellir, gan gynnwys defnyddio cyfran resymol o'r balansau (tua £1.8m) er mwyn pontio yn 2014/15 a chaniatau'r amser i'r Cyngor weithredu rhaglen arbedion priodol.

Rwy'n argyhoeddedig fod yr hyn argymhellir yma yn ddarbodus os yw'r Cyngor yn gweithredu'n briodol yn ystod 2014 ar gyfer 2015/16 a thu hwnt. Fodd bynnag, bydd hynny'n golygu rôl heriol ac allweddol i'r Cabinet, yn cymryd nifer o benderfyniadau anodd wrth flaenoriaethu i gyflawni arbedion, fel cytunwyd mewn egwyddor gyda'r aelodau wrth ddatblygu'r Strategaeth Ariannol yma.

Atodiadau

Adroddiad Cyllideb 2014/15 a Strategaeth Ariannol 2014/15 – 2017/18